

BÖLÜM 1

HASTALIKLAR VE TRAVMA SONRASI BÜYÜME

Ayşe AYDINDOĞMUŞ¹

Ayşegül SAVAŞAN²

GİRİŞ

Sağlık kavramı, pek çok hemşire tarafından farklı bakış açılarıyla açıklanmaya çalışılmıştır. Hildegard Peplau, sağlığı, kişisel ve sosyal yaşantısında yaratıcı, yapıcı, üretken olabilmesi için kişiliğini ve insansal süreçlerini harekete geçiren bir süreç olarak tanımlamıştır. Myra Estrin Levine'e göre sağlık ve hastalık, uyumsal değişikliğin bir motifi, sosyal rollerin gerçekleştirilme, değişimlere uyum sağlama durumudur.¹ Margaret Newman, Sağlık teorisinde, insanın dönüşen bir bilinç olduğunu, hastalık deneyiminin insanı geliştirerek sağlığa katkıda bulunduğunu, dolayısıyla sağlığın bir ürünü olduğunu ifade etmiştir.²

Türk Dil Kurumu (TDK)'na göre hastalık, "Organizmada birtakım değişikliklerin ortaya çıkmasıyla sağlığın bozulması durumu" şeklinde tanımlanmaktadır.³ Fiziksel sağlığın tehdit edilmesiyle birlikte pek çok ruhsal tepki ve sorunların görüldüğü ifade edilmektedir. Bireylerin fiziksel hastalığa verdikleri psikososyal tepkiler hastalığın türüne, psikososyal çevreye ve bireye ait özelliklerden etkilenmektedir. Bireyin fiziksel bir hastalıkla karşılaşması durumunda, inkar etme, gerileme, yansıtma, öfke, suçluluk gibi tepkiler görülebilmektedir. Hastalıkla karşılaşan birey, bedeni üzerindeki işlevleri, çevresindeki kişileri, özsaygısını kaybedeceğine dair endişe duyabilmektedir.^{4,5} Hastalık kavramı geniş olmakla birlikte, akut ve kronik hastalıklar bulunmakta, literatürde kanser, diyabetes mellitus, kardiyovasküler hastalıklar, epilepsi, kronik böbrek hastalığı (KBH) gibi pek çok kronik hastalığın psikososyal açıdan incelendiği görülmektedir. Bu hastalıkların sonucu olarak korku, kaygı gibi olumsuz duygular, psikososyal uyum zorlukları, hastalığa özgü fiziksel kısıtlılıkların yaşandığı bildirilmektedir.⁶⁻⁸ Hastalık, sağlığın kaybı olduğundan duygusal zorlanmalar yaşanabileceği gibi, bireyin şemalarını sarsarak kişiliği olumlu yönde değiştirebilmektedir. Travma Sonrası Büyüme (TSB) kavramı, sarsıcı yaşantılar sonucunda meydana gelen, şemaların değiştiği

¹ Uzm. Hemşire Dr. Ayşe AYDINDOĞMUŞ, Burhan Nalbantoğlu Devlet Hastanesi, Hemşirelik Bölümü
ayseyayndogmus@outlook.com

² Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül SAVAŞAN, Yakın Doğu Üniversitesi, Hemşirelik AD., aysegul.savasan@neu.edu.tr

KAYNAKLAR

1. Pektekin, Ç. (2013). *Hemşirelik Felsefesi, Kuramlar-Bakım Modelleri ve Politik Yaklaşımlar*. İstanbul: İstanbul Tıp Kitabevi.
2. Newman, M. (2008). *Transforming Presence: The Difference that Nursing Makes*. Philadelphia: F.A. Davis
3. Türk Dil Kurumu (2021). *Büyük Türkçe Sözlük*, (25.06.21. tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden ulaşılmıştır).
4. Kocaman, N. Hastaların psikososyal tepkilerini etkileyen faktörler. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2010; 11(1), 101-112.
5. Çam, O. Gümüş, A. B., Yıldırım, S. (2014). Fiziksel Hastalıklara Verilen Psikososyal Tepkiler. Olcay Çam, Esra Engin(Ed.), *Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Bakım Sanatı* (s. 601-631). İstanbul: İstanbul Tıp Kitabevi.
6. Yılmaz, M., Yazgı, Z. Onkoloji hastalarının yaşadığı psikososyal sorunlarla baş etmesinde hemşirenin rolü. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2020; 4(1),60-70. <https://dergipark.org.tr/en/pub/amusbfd/issue/52200/575544>
7. Muslu, L., Ardahan, M., Günbayı, İ. Tip 2 Diabetes Mellituslu hastaların psikososyal uyum sürecine ilişkin görüşleri: Fenomenolojik bir araştırma. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 2017; 9(1), 75-100. Doi: 10.18863/pgy.281129
8. Gwaltney, C., Reaney, M., Krohe, M. Symptoms and functional limitations in the first year following a Myocardial Infarction: A Qualitative. Study. *Patient*, 2017; 10, 225-235. <https://doi.org/10.1007/s40271-016-0194-8>
9. Janoff, B. R. Posttraumatic growth: Three explanatory models. *Psychological inquiry*, 2004; 15(1), 30-34.
10. Tedeschi, R. G. and Moore, B. A. Posttraumatic growth as an integrative therapeutic philosophy. *Journal of Psychotherapy Integration*. Advance, 2017; online publication. <https://doi.org/10.1037/int0000250>
11. Marziliano, A., Tuman, M., Moyer, A. The relationship between post-traumatic stress and post-traumatic growth in cancer patients and survivors: A systematic review and meta-analysis. *Psycho-Oncology*, 2020; 29(29), 604 – 616. <https://doi.org/10.1002/pon.5314>
12. Losiak, W., Nikiel, J. Posttraumatic growth in patients after myocardial infarction : the role of cognitive coping and experience of life threat. *Health Psychology Report*, 2014; 2(4), 256-262. <https://doi.org/10.5114/hpr.2014.45894>
13. Cui, C., Wang, K., An, J. Current status and influencing factors of post-traumatic growth in maintenance hemodialysis. *International Journal of Nursing Sciences*, 2017; 4(4): 362-366. <https://doi.org/10.1016/j.ijnss.2017.09.008>
14. Sun, W., Chen, W., Zhang, Q. Post-Traumatic Growth experiences among COVID-19 confirmed cases in China: A qualitative study. *Clinical Nursing Research*, 2021, doi:10.1177/10547738211016951
15. Tedeschi, R. G., Calhoun, L. G. Posttraumatic growth: Conceptual foundations and empirical evidence. *Psychological Inquiry*, 2004; 15(1), 1-18. doi:10.1207/s15327965pli1501_01
16. Jayawickreme, E., Infurna, J., Alajak, K. Post-traumatic growth as positive personality change: Challenges opportunities, and, recommendations. *J. Pers.* 2021; 89-145-165. doi: 10.1111/jopy.12591.
17. Jin, Y., Xu, J., Liu, D. The relationship between post traumatic stress disorder and post traumatic growth: gender differences in PTG and PTSD subgroups. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol*, 2014; 49,1903-1910. DOI 10.1007/s00127-014-0865-5
18. Wu, X., Kaminga, A. C., Dai, W. The prevalence of moderate-to-high posttraumatic growth: A systematic review and meta-analysis. *Journal of Affective Disorders*. 2018; 15(243), 408-415. doi:10.1016/j.jad.2018.09.023
19. Hirooka, K., Fukahori, H., Ozawa, M. Differences in posttraumatic growth and grief reactions among adolescents by relationship with the deceased. *Journal of Advanced Nursing*, 2017;

- 73(4), 955–965. <https://doi.org/10.1111/jan.13196>
20. Joseph, S., Murphy, D., Regel, S. An affective-cognitive processing model of post-traumatic growth. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 2012; 19(4), 316–325. doi:10.1002/cpp.1798
21. Calhoun, L. G., Tedeschi, R. G. (2001). Posttraumatic growth: The positive lessons of loss. In R. A. Neimeyer (Ed.), *Meaning reconstruction & the experience of loss* (S. 157-172). Washington, DC: American Psychological Association.
22. Ramos, C. Leal, I. Posttraumatic growth in the aftermath of trauma: a literature review about related factors and application contexts. *Psychology, Community & Health*, 2013; 2 (1), 43–54.
23. Tedeschi, R. G., Calhoun, L. G. The Posttraumatic Growth Inventory: Measuring the positive legacy of trauma. *Journal of Traumatic Stress*, 1996; 9(3), 455–471. doi:10.1007/bf02103658
24. Lindstrom, C. M., Cann, A., Calhoun, L. G. The relationship of core belief challenge, rumination, disclosure, and sociocultural elements to posttraumatic growth. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 2013; 5(1), 50–55. <https://doi.org/10.1037/a0022030>
25. Margaret Newman (1994). Health as expanding consciousness. (15.06.2021 tarihinde https://currentnursing.com/nursing_theory/Newman_Health_As_Expanding_Consciousness.html adresinden ulaşılmıştır).
26. Zeligman, M., Varney, M., Grad, R. I. Posttraumatic Growth in individuals with chronic illness: the role of social support and meaning making. *Journal of Counseling & Development*, 2018; 96(1), 53–63. doi:10.1002/jcad.12177
27. Barskova, L. Oesterreich, R. Post-traumatic growth in people living with a serious medical condition and its relations to physical and mental health: A systematic review. *Disability and Rehabilitation*, 2009; 31(21), 1709–1733, DOI: 10.1080/09638280902738441
28. Jones, A. C., Hilton, R., Ely, B. Facilitating posttraumatic growth after critical illness. *Am J Crit Care*, 2020; 26(6), e108–e115. doi: <https://doi.org/10.4037/ajcc2020149>
29. Gori, A., Topino, E., Sette, A. Pathways to post-traumatic growth in cancer patients: moderated mediation and single mediation analyses with resilience, personality, and coping strategies. *Journal of Affective Disorders*, 2021; 279: 692–700. doi: 10.1016/j.jad.2020.10.044.
30. Magid, K., El-Gabalawy, R., Maran, A. An Examination of the Association Between Post-traumatic Growth and Stress Symptomatology in Cardiac Outpatients. *Journal of Clinical Psychology in Medical Settings*, 2019; 26, 271–281. <https://doi.org/10.1007/s10880-018-9585-4>
31. Hegarty, G., Storey, L., Dempster, M. Correlates of Posttraumatic Growth Following a Myocardial Infarction: A Systematic Review. *Journal of Clinical Psychology in Medical Settings*, 2020; 28, 394–404.
32. Kömürçü, C., Kuzu, A. Kronik böbrek hastalığında travma sonrası büyüme. *Nefroloji Hemşireliği Dergisi*, 2020; 15(1), 30–36.
33. Amos, I. A. «What is known about the post-traumatic growth experiences among people diagnosed with HIV/AIDS? A systematic review and thematic synthesis of the qualitative literature. *Counselling Psychology Review*, 2015; 30(3), 47–56.
34. Sherr, L., Nagra, N., Kulubya, G. HIV infection associated post-traumatic stress disorder and post-traumatic growth – A systematic review. *Psychology, Health & Medicine*, 2011; 16(5), 612–629. DOI: 10.1080/13548506.2011.579991
35. Hosseini Golareshani, S. Z., Taheri, F., Sharif Nia, H. Predictors of post-traumatic growth in patients with Myocardial Infarction. *Journal of Inflammatory Diseases*, 2021; 24 (6), 520–531 URL: <http://journal.qums.ac.ir/article-1-3124-en.html>
36. Thygesen, K., Alpert, J. S., Jaffe, A. S. Fourth universal definition of myocardial infarction. *European Heart Journal*, 2019; 40(3), 237–269. <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehy462>
37. TÜİK (2019). Ölüm ve ölüm nedenleri. (01.07.2021 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Olum-ve-Olum-Nedeni-Istatistikleri-2019-33710> adresinden ulaşılmıştır).
38. Cicala, R. (1999). Kalp Hastalıkları. Koroner arter (Atardamar) Hastalığı. (Gülde TÜMER, Çev. Ed.). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
39. Erdoğan, C., Kaya, A. Anjioplasti/stentleme: Etki mekanizması ve temel uygulamalar. *Türk Radyoloji Seminerleri*, 2015; 3, 263–276.

40. Sepehrian, E., Pooralmasi, M., Abdi, A. Life after Myocardial Infarction: A qualitative study on experiences of Kurdish patients affected by Iran–Iraq War. *Patient Related Outcome Measures*, 2020; 11, 209-219. <https://doi.org/10.2147/PROM.S265124>
41. Lavie, C. J., Sui, X., Milani, R. V. Emotional distress after myocardial infarction: Importance of cardiorespiratory fitness. *European Journal of Preventive Cardiology*, 2018, 25(9), 906-909. <https://doi.org/10.1177/2047487318770516>
42. Hanna, A., Yael, E. M., Hadassa, L. "It's up to me with a little support" – Adherence after myocardial infarction: A qualitative study. *International Journal of Nursing Studies*, 2019; 101, Article 103416. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2019.103416>
43. Bluvstein, I., Moravchick, L., Sheps, D. Posttraumatic growth, posttraumatic stress symptoms and mental health among coronary heart disease survivors. *J Clin Psychol Med Settings*, 2019; 20,164–172. <https://doi.org/10.1007/s10880-012-9318->
44. Javed, A., Dawood, S. Psychosocial predictors of post-traumatic growth in patients after Myocardial Infarction. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 2016; 31(2): 365-381.
45. Kocamaz, D., Tuncer, A., Yamak, D. Kanser ve onkolojik rehabilitasyon. *Zeugma Health Res*. 2019; 1(1), 25-30.
46. Özçetin, Y. S. Ü., Hiçdurmaz, D. Kanser deneyiminde travma sonrası büyüme ve psikolojik sağlamlık. *Psikiyatriye Güncel Yaklaşımlar*, 9(4), 388-397.
47. Greup S. R., Kaal, S. E. J., Jansen, R. Post-traumatic growth and resilience in adolescent and young adult cancer patients: an overview. *Journal of Adolescent and Young Adult Oncology*, 2018; 7(1), 1-14. <https://doi.org/10.1089/jayao.2017.0040>
48. Eduardo, R., Zamora, M. P. H., Jaehee, Y. 'Having cancer was awful but also something good came out': Post-traumatic growth among adult survivors of pediatric and adolescent cancer. *European Journal of Oncology Nursing*, 2017; 28,21-27. <https://doi.org/10.1016/j.ejon.2017.02.001>
49. Tanrıverdi, M. H., Karadağ, A., Hatipoğlu, E. Ş. Kronik böbrek yetmezliği. *Konuralp Tıp Dergisi*, 2010; 2(2), 27-32.
50. Toptaş, E., Bingöl, G. Psikososyal boyutu ile diyaliz tedavisi ve uyum sürecine yönelik hemşirelik girişimleri. *Türk Nefroloji, Diyaliz ve Transplantasyon Hemşireleri Derneği Nefroloji Hemşireliği Dergisi*, 2017; 1(12), 36-42.
51. Cukor, D., Halen, N. V., & Kimmel, P. L. (2020). Psychosocial issues in chronic kidney disease patients. Paul L. Kimmel and Mark E. Rosenberg (Ed), *Chronic Renal Disease*, Academic Press. doi:10.1016/b978-0-12-815876-0.00027-9
52. Nayab, N. E., Khan, A., & Shahid, A. K. Relationship of post traumatic growth psychological distress and quality of life among renal failure patients. *PAFMJ*, 2021; 71(1), 18-23. <https://doi.org/10.51253/pafmj.v71i1.5781>
53. Arjeini, Z., Zeabadi, S. M., Hefzabad, F. H. The relationship between posttraumatic growth and cognitive emotion regulation strategies in hemodialysis patients. *J Edu Health Promot*, 2020; 9:167. doi:10.4103/jehp.jehp_673_19
54. Başoğlu, S., Polat, Ü., Güngör, C. HIV/AIDS hastalarında öz yönetim ve uyum davranışları. *SBÜ Hemşirelik Dergisi*, 2020; 2(3), 183-190. doi: 10.48071/sbuhemşirelik.696645
55. Dibb, B. Assessing Stigma, Disclosure Regret and Posttraumatic Growth in People Living with HIV. *AIDS Behav*, 2018; 22, 3916–3923. <https://doi.org/10.1007/s10461-018-2230-2>
56. Cimilli, C., Baykara, B. HIV Enfeksiyonu ve AIDS'in Psikiyatrik Yönleri. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 2020; 4, 175-181.
57. Milam, J. E. Posttraumatic Growth Among HIV/AIDS Patients1. *Journal of Applied Social Psychology*, 2004; 34:2353-2376. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2004.tb01981.x>
58. Ye, Z., Yu, N. X., Zhu, W. A randomized controlled trial to enhance coping and posttraumatic growth and decrease posttraumatic stress disorder in HIV-Infected men who have sex with men in Beijing, China, *AIDS Care*, 2018; 30(6), 793-801, DOI: 10.1080/09540121.2017.1417534
59. Rzeszutek, M., Oniszczenko, W. & Gruszczyńska, E. Satisfaction with life, big-five personality traits and posttraumatic growth among people living with HIV. *J Happiness Stud*, 2019; 20, 35–50. <https://doi.org/10.1007/s10902-017-9925-3>

60. Huang, J. J., Liu, Y., Deng, T. C. Resilience and post-traumatic growth among young people affected by AIDS. *Western Pacific Region Index Medicus*, 2017; 31(9), 739-744.
61. Uludağ, Ö. Koronavirüs enfeksiyonları ve yeni düşman: COVID-19. *Adıyaman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2020; 6(1), 118-127. doi:10.30569.adiyamansaglik.716011
62. Bozkurt, Y., Zeybek, Z., Aşkın, R. COVID-19 pandemisi: psikolojik etkileri ve terapötik müdahaleler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2020; 304-318.
63. Tomaszek, K., Cymerman, A. M. A. Thinking about My Existence during COVID-19, I Feel Anxiety and Awe—The Mediating Role of Existential Anxiety and Life Satisfaction on the Relationship between PTSD Symptoms and Post-Traumatic Growth. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2020; 17(19), 7062. <https://doi.org/10.3390/ijerph17197062>
64. Henson, C., Truchot, D., Canevello, A. What promotes post traumatic growth? A systematic review. *European Journal of Trauma & Dissociation*, 2021; 5(4), 2468-7499. <https://doi.org/10.1016/j.ejtd.2020.100195>
65. Özcan, N. A., Arslan, R. Travma sonrası stres ile travma sonrası büyüme arasındaki ilişkide sosyal desteğin ve maneviyatın aracı rolü. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2020; 19(73), 299-314. DOI: 10.17755/esosder.548142